

“ПАЛОМНИКИ НАДІЇ”

Програма духовної формації української
молоді на Ювілейний Рік

2. ПОСЛАННЯ БЛАЖЕННІШОГО
СВЯТОСЛАВА (ШЕВЧУКА)

«ІСУС ХРИСТОС – НАША НАДІЯ» (I ТИМ. 1, 1) ПОСЛАННЯ БЛАЖЕННІШОГО СВЯТОСЛАВА, ГЛАВИ Й ОТЦЯ УГКЦ, ДО ДУХОВЕНСТВА І ВІРНИХ УГКЦ ТА ВСІХ ЛЮДЕЙ ДОБРОЇ ВОЛІ З НАГОДИ ЮВІЛЕЙНОГО 2025 РОКУ БОЖОГО

Високопреосвященним та преосвященним архиєпископам і митрополитам, боголюбивим єпископам, всесечесному духовенству, преподобному монашеству, возлюбленим братам і сестрам, в Україні та на поселеннях у світі суцям

Нехай же Бог надії сповнить вас усякою радістю та миром у вірі, щоб ви збагатились у надії, силою Духа Святого (Рим. 15, 13).

Дорогі в Христі!

1. Прямуючи стежками світу цього, людина не знайде миру, допоки не зміцниться в надії на Бога. Цей «неспокій» дуже влучно описує святий Августин: «Це ж Ти спонукаєш нас шукати радощів у Твоїх похвалах, бо ж Ти створив нас для Себе, і серце наше не супокійне, доки спочине в Тобі» [1]. Саме про це твердить Господь, закликаючи: «Прийдіть до Мене всі втомлені й обтяжені, і Я облегушу вас» (Мт. 11, 28). Так Він неначе каже: наблизьтеся до надії, яка є в Мені, і ви знайдете спочинок від втоми і страху.
2. То ж не дивно, що саме християнська чеснота надії є наскрізною ниткою послання, яким папа Римський Франциск проголосив 2025 рік ювілейним. Він запросив до участі в ньому не тільки вірних Римо-Католицької Церкви, а й Східні Католицькі Церкви. Зокрема, Святіший Отець пише: «Особливо я хотів би запросити до цієї прощі вірних Східних Церков, найперше тих, які вже перебувають у повному сопричасті з Наступником Петра. Вони, які так багато страждали, часто до смерті, за свою вірність Христові та Церкві повинні відчувати себе особливо бажаними в Римі, який є Матір'ю і для них і в якому зберігається так багато спогадів про їхню присутність... Для них надія на любов Церкви, яка не покине їх, але піде за ними, хоч би куди вони потрапили, робить знамення Ювілею ще потужнішим» [2].
3. Відповідаючи на цей заклик папи Франциска, запрошуюю духовенство, монашество та мирян нашої Української Греко-Католицької Церкви ознаменувати цей Ювілейний 2025 рік Божий чеснотою християнської надії, яка є ніби якорем, що утверджує у вірі у воскреслого Христа нас, люд Божий, який крізь різні виклики і випробування третього тисячоліття паломничає в кораблі Вселенської Церкви до Божого Царства. Зростання в чесноті надії допомагає людині бачити присутність Бога кожної миті життя у світі, який її оточує. Проживімо 2025 рік Божий у дусі біблійних і церковних традицій відзначення ювілею, пам'ятаючи про вірність Бога, яку Він упродовж історії спасіння завжди виявляв до тих, хто вірує в Нього та дотримується Його заповітів. Уповання на Бога, покладання на Його опіку і турботливість допомагає нам долати різні труднощі та випробування.

СТАРОЗАВІТНИЙ ЮВІЛЕЙ – ПРОВІЩЕННЯ СПРАВЖНЬОЇ НАДІЇ

4. Надія Божого люду на силу Божу, на те, що Господь завжди буде зі своїм народом, певність у тому, що Бог Ізраїлю є вірним своїм обітницям та союзом, який Він уклав зі своїми людьми – це наскрізна нитка Священного Писання. У Старому Завіті Бог поступово розкривав свій задум спасіння людини, не даючи їй загинути після гріхопадіння і даруючи їй надію на майбутнє відкуплення та відновлення стосунків із Ним. Одним із найяскравіших старозавітних епізодів, які виявляють піклування Бога про своє створіння, є розповідь про встановлення ювілейного року, уміщена в книзі Левит (25 глава).

5. Із цієї книги дізнаємося, що ювілей символізував Божу турботу про свій народ і наголошував на необхідності милосердя та співчуття до інших, пригадуючи людині, що її ставлення до ближнього має відображати ставлення Бога до неї. Ювілейний рік був також часом відпочинку для землі, що було нагадуванням про те, що вся земля належить Богові, а люди є лише її тимчасовими управителями: «Господня є земля, її повнота, вселенна та її мешканці» (Пс. 24, 1). Принципи і приписи ювілейного року стосуються повернення до витоків, відновлення справедливості, здійснення милосердя, звільнення від рабства, прощення боргів і примирення. Це час надії та відродження, повернення додому та відновлення сімей, оновлення відносин з Богом та ближніми, – час подяки Господу та втішання Його дарами.

6. Ювілейний рік вказує на безмежне Боже милосердя і здатність змінити навіть те, що здається безнадійно втраченим. Старозавітні приписи стосовно його відзначення є повчальними: майбутнє будь-якого народу залежить не тільки від справедливих законів, їх виконання та чесних судів, а й від милосердя, тобто небайдужості, співчуття до ближнього і здатності до взаємного прощення. Закон може бути справедливим, але людина є немічною і недосконалою, що часто призводить до накопичення боргів, провин і боргового рабства. Без справедливості народ не має розвитку, а без милосердя – не має майбутнього. Цей Божий замисел милосердя здійснюється через служіння Слуги Господнього, про що, зокрема, пише пророк Ісаїя: «Ось Мій Слуга, якого Я підтримую, Мій вибраний, якого вподобало Моє серце. Я поклав на Нього дух Мій: Він сповістить народам правду» (Іс. 42, 1-2).

ІСУС ХРИСТОС – СПОВНЕННЯ НАДІЇ

7. У Новому Завіті своєю місією Ісус Христос сповнює старозавітний ювілей. У своїй першій прилюдній проповіді Він проголошує: «Господній Дух на Мені, бо Він Мене помазав. Послав Мене... оповістити рік Господній сприятливий» (Лк. 4, 18–19). Божий Помазаник посланий на те, щоб «принести благу вість убогим, лікувати скрушених серцем, проголосити невольникам свободу, ув'язненим відкрити очі, проголосити рік Господнього благовоління, день відплати нашого Бога, потішити всіх засмучених» (Іс. 61, 1–2). «Відкуплення» і «визволення» вчинив Господь для старозавітного вибраного народу, вивівши його з єгипетського рабства. «Відкуплення» його кров'ю і «визволення» з рабства гріха вчинив Господь Ісус Христос для нас «згідно з багатством його благодаті» (Еф. 1, 7).

8. Христос, здійснюючи пророцтво Ісаї про «рік Господній сприятливий» (пор. 61, 1–3. 7), проголошує присутність Царства Божого серед свого народу. Саме Він – Господь, присутній серед своїх людей – творить простір того Царства, яке виявляється через цілу низку так званих месіанських знаків: Він зцілює хворих, відновлює справедливість, звільняє людей від гріха в Пасхальному таїнстві і проголошує Царство Боже, даруючи таким чином всьому людству надію на справжнє визволення. Христос неодноразово підкреслює визвольну силу своєї місії: «Тож коли Син вас визволить, то справді станете вільні» (Ів. 8, 36). Ця свобода, яку Він дарує, є основою нашої надії навіть у найважчі часи. Благовість воскреслого Господа є посланням надії на остаточне визволення людини, яке повертає християнина у світ не для того, щоб підкоритися його законам, а щоб відкрити йому нові, досконаліші й нескінченні перспективи.

ХРИСТОВА ЦЕРКВА НЕСЕ НАДІЮ

9. Після Христового вознесіння Його спасенну місію продовжує Церква. Вже перші Христові учні й апостоли не тільки жили надією на справжнє визволення та вічне життя в Царстві Божому, а й передавали цю надію іншим. Апостол Петро особливо наголошує, що не потрібно втрачати надії, «навіть якщо тепер треба трохи посумувати в різних досвідах» (I Пт. 1, 6), бо ці випробування ведуть до зміцнення віри. Апостол Павло представляє надію як фундаментальну основу нашого спасіння: «Бо ми надією спаслися» (Рим. 8, 25), підкреслюючи, що це невід'ємна складова діла спасіння. Він повчає, що ця християнська чеснота не є плодом людських зусиль чи позитивного мислення, а Божим даром, тому «не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний» (Рим. 5, 5). Надія виходить за межі звичайного оптимізму, вимагає глибокої віри та стійкості, здатності триматися за Божі обітниця навіть тоді, коли їх здійснення ще не видно.

10. Якщо чеснота надії тісно пов'язана з вірою, то гріх невірства, очевидно, ґрунтується на безнадії. Знаємо з книги Буття, що гріх у своїй первісній формі — це бажання людини бути як Бог (пор. 3, 4–5). Наслідками цього гріха стали: безнадія, байдужа підлеглість, інертність. Звідси виникають тривога і розчарування, які наповнюють все живе насінням байдужості та страху. Святий Іван Золотоустий повчає: «Диявол тому й насилає на нас думки зневіри, щоб знищити в нас надію на Бога, — цей безпечний якір, цю опору нашого життя, цього провідника в дорозі, що веде до неба, це спасіння душ, що загибають, бо ми, — каже апостол, — надією спаслися (Рим. 8, 24). Вона немов міцний ланцюг, опущений з неба, який підтримує наші душі, мало-помалу піднімаючи на висоту тих, що її сильно тримається, і підносячи нас понад бурі житейського зла» [3]. Тому таким важливим є Святе Таїнство Покаяння як шлях до духовного відновлення і примирення з Богом, Христовою Церквою, благодатний зв'язок з якою розриває гріх.

11. Книга Одкровення Івана Богослова постає перед нами як потужне джерело надії для християн, які переживають труднощі. У ній Бог представлений як Вседержитель, який контролює хід історії і матиме останнє слово в драмі людства. Образи нового неба і нової землі (пор. 21, 1–4) дають непохитну надію на остаточне відновлення всього творіння, адже Бог «вitre кожну сльозу з очей їхніх» (21, 4), приносячи втіху і надію тим, хто страждає. Преподобний Беда († 735) писав: «Оскільки п'ятдесятити рік у Законі ювілейний... цим числом позначається сам спокій вищого світу, коли, як каже апостол, при останній сурмі труби мертві повстануть і ми змінимося на славу: тоді припиняться труди цього віку і тяжкі борги за всі гріхи будуть скасовані. Тоді весь народ обраний у єдиному спогляданні Божественного відвідування зрадіє, виконуючи цей жаданий наказ Господа і Спасителя нашого: „Вгамуйтеся і пізнайте, що Я — Бог...“» (Пс. 46, 11) [4].

УКРАЇНСЬКА ПОМІСНА ЦЕРКВА – СИМВОЛ НАДІЇ ДЛЯ НАРОДУ

12. «Божий Син прийняв людське тіло в конкретний історичний час та у визначеному місці. Він був сином єврейського народу, прийнявши його звичаї, культуру й ментальність. Подібно й благовість Христа, незмінна вчора, сьогодні і завтра, у проповіді Церкви „зодягається” в ментальність і культуру різних народів. Так формуються самотні церковні традиції, народжуються і зростають помісні Церкви» [5]. Так, коли сповнився час, Син Божий «вплотився» і в історії нашого народу через Володимирове хрещення у 988 році. Роздумуючи над цією подією, святий папа Іван Павло II писав: «... всемогутній Бог, Владика Всесвіту і Господь історії всіх народів, обняв свою нескінченною любов'ю народ Київської Русі і привів його до світла Євангелія Його Сина Ісуса Христа, Спасителя світу» [6]. З прийняттям християнства з'явилася надія на духовне оновлення і преображення всього нашого народу, про що влучно висловився Київський митрополит Іларіон: «І вже не ідолослужителями зветься, а християнами; не позбавленими надії, а з надією на життя вічне» [7].

УКРАЇНЬСЬКА ПОМІСНА ЦЕРКВА – СИМВОЛ НАДІЇ ДЛЯ НАРОДУ

13. Через Володимирове хрещення Бог запросив наш народ вийти назустріч Його визвольній благодаті, «озброївшись» вірою, надією та любов'ю. Він закликає нас «вирівнювати стежки Господні» (Лк. 3, 4), тобто діяти, а не просто чекати на диво, адже людина – Його співтворець і помічник (пор. I Кор. 3, 9). Християнська надія спонукає нас до активної співпраці з Богом, до поєднання наших зусиль із Божою благодаттю, яка «діє там, де є особиста згода людини» [8]. А «взірцем досконалої співдії Божої благодаті і людської волі є Благовіщення Пречистої Діви Марії... Богородиця завдяки своїй згоді стала співучасницею таїнства спасіння» [9]. Наші предки добре розуміли важливу роль Матері Божої в історії спасіння і плекали до Неї глибоку побожність. Ще князь Ярослав Мудрий віддав нашу землю під Її святий покров, а згодом наші церковні й державні мужи неодноразово поновлювали цю посвяту. І так, будучи «надією безнадійних», Богородиця-Оранта століттями провадить наш народ, опікується ним і молиться за нього, допомагаючи йому долати різноманітні випробування.

14. Однією з наших характерних рис, якими українська помісна церковна традиція завдячує кирило-методіївському спадку, є відкритість до єдності та діалогу, здатність шукати шляхи примирення та взаєморозуміння, вміння долати протиріччя між західними та східними духовними центрами. Це продемонстрували ієрархи Київської Церкви через Берестейську церковну унію (1596), запровадивши на наших землях рішення Флорентійського Собору (1439), щоб відновити церковну єдність. Ця подія є свідченням глибокої мудрості та далекоглядності наших предків, які розуміли важливість духовної єдності для підтримання живої надії. Відновивши ідеал єдності Христової Церкви і перебуваючи в сопричасті з Римським Апостольським престолом, УГКЦ залишається спадкоємицею київської церковної традиції, зберігаючи і плекаючи духовність, богослов'я, канонічний порядок і богослужбовий обряд Візантії. Патріарх Любомир зазначав: «Історія береже цілу низку випадків, коли Церква Києва виразно засвідчила усвідомлення нею нероздільності Христового хітону. Ми віримо, що це усвідомлення живе й до сьогодні, служачи джерелом надії» [10].

УКРАЇНСЬКА ПОМІСНА ЦЕРКВА – СИМВОЛ НАДІЇ ДЛЯ НАРОДУ

15. Упродовж століть, особливо в часи російської імперської та комуністичної панування, наша Церква зазнавала численних переслідувань і випробувань. Ворожі сили, прагнучи знищити ідентичність нашого народу, вдавалися до різних методів, серед яких було намагання знищити УГКЦ шляхом насильного переведення її вірних на російське православ'я. Цими сумними моментами нашої церковної історії є насильницькі акції на Поділлі (1770 та 1794–1796 рр.), на Правобережжі (1839 р.), на Холмщині й Підляшші (1875 р.), на Галичині (під час Першої світової війни і 1939 р.). У пам'яті наших сучасників зовсім живими залишаються наслідки Львівського псевдособору 1946 року, яким УГКЦ була загнана в підпілля і майже пів століття жила в умовах переслідування, як ранні християни в період катакомб. Вірність нашого духовенства, монашества і мирян, які ризикували життям, щоб зберегти вірність Христовій заповіді «Щоб усі були одно» (Ів. 17, 21), є свідченням глибокої надії та довіри до Бога. Ця стійкість дозволила зберегти віру та церковні структури і навіть у найважчі часи переслідувань надихала вірних на відповідальну місію християнського свідчення. Минуле нашого народу, сповнене постійних випробувань і боротьби за свободу, переконує нас у Божій вірності та Його постійній допомозі та неодмінному захисті, які Він запевнив через пророка Ісаю: «Не бійся, бо Я з тобою! Не тривожся, бо Я – Бог твій! Я додаю тобі сили, Я тобі допоможу, підтримаю тебе переможною правицею Моєю» (Іс. 41, 10). Ці слова надихають навіть у найтемніші часи, коли здається, що надії немає.

УКРАЇНЬСЬКА ПОМІСНА ЦЕРКВА – СИМВОЛ НАДІЇ ДЛЯ НАРОДУ

16. Господь промовляв через пророка Єремію: «Я знову тебе відбудую, і будеш відновлена, ізраїльська дівиче. Знову хизуватимешся бубнами своїми й виступатимеш у веселім хороводі» (Єр. 31, 4). Ці слова можемо застосувати і до нашої Церкви, яка, вийшовши з вимушеного підпілля наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років, стала символом відродження всього українського суспільства. Розвиток наших церковних структур та освітніх закладів в наступні роки нагадає відбудову Єрусалиму після вавилонського полону: «Бачите, в яких ми злиднях, як Єрусалим зруйнований та як брами його спалені вогнем. Нумо ж, відбудуймо єрусалимський мур, щоб не бути більш посміховищем» (Неем. 2, 17).

17. Важливою віхою в історії Української Греко-Католицької Церкви стало 21 серпня 2005 року, день повернення осідку її Глави до Києва, колиски Володимирового хрещення Русі-України, де наша Церква зародилася і звідки так наполегливо століттями намагався витіснити її чужинець. Ця подія відображає відродження історичної справедливості та її прагнення служити всій Україні. Вона стала ще одним яскравим символом відродження та надії для українського народу, демонструючи здатність Церкви адаптуватися до нових реалій та відповідати на виклики часу, залишаючись вірною духовній місії.

18. Історія Христової Церкви в Україні є яскравим прикладом незламності духу та негасимої надії нашого народу. Прямуючи крізь століття випробувань і перешкод до свого есхатологічного сповнення, вона незмінно залишалася надійною опорою своїх синів і дочок. Коріння віри українського народу сягає глибоко в нашу історію, формуючи і живлячи його унікальну духовну та культурну спадщину. Христова Церква стала невід'ємною частиною української ідентичності, формуючи світогляд, культуру та традиції народу, надихаючи на збереження та розвиток духовних цінностей, скріплюючи віру в краще майбутнє. Цього ювілейного року ми особливо гостро відчуваємо зв'язок з минулим і його значення для майбутнього. Спадщина Володимира Великого, Ярослава Мудрого, митрополита Іларіона, священномученика Йосафата Кунцевича та інших святих, мучеників, ісповідників і праведників українського народу нагадає нам, що надія – це не просто почуття, а дієва сила, яка спонукає нас до творення, єднання та невпинного руху вперед. Сьогодні, у часи випробувань і викликів війни, ми можемо черпати силу та натхнення з цього багатого духовного спадку. Віра, єдність і негасима надія, закладені нашими великими предками, залишаються тими опорами, на яких тримається українська нація, які допомагають нам долати труднощі та будувати майбутнє, гідне нашої славної історії. Спираючись на цей досвід, ми можемо бути свідками надії для всіх народів, які прагнуть миру та справедливості. Ювілейний рік надихає до глибшого розуміння нашої місії як християн – бути світлом у світі (пор. Мт. 5, 13), надією для тих, хто впадає у відчай, і джерелом підтримки для тих, хто потребує допомоги.

ЧЕСНОТА НАДІЇ – СИЛА ХРИСТИЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

19. Наша християнська надія не є марною, а ґрунтується на вірі в Бога, який протягом історії визволяв свій народ і відновлював справедливість. Сьогодні, коли ми потерпаємо від жахів російської збройної агресії, маємо черпати силу та надію із уроків історії спасіння та національної історії, які нагадують нам, що Бог ніколи не покидає свого народу і що після випробувань завжди настає відновлення та відродження. Прислухаймося до слів псалмспівця: «Хай скаже дім Ізраїля: „Милість його повіки!“... Із тісноти я визвав до Господа, – Господь відповів мені і визволив» (Пс. 118, 2. 5). Нас підбадьорює пророк Ісаїя: «Не бійся, бо Я тебе викупив, прикликав тебе твоїм ім'ям, ти – Мій! Чи через води йтимеш, Я з тобою, чи крізь ріки, – тебе не затоплять, чи підеш крізь вогонь, – не попечешся, і полум'я тебе не обпалить» (Іс. 43, 1-2). Ці слова звучать як джерело підтримки та наснаги, обіцяючи опіку і захист Бога.

20. Християнська надія – чеснота та риса віруючої людини. Саме віра в Бога, як повна відкритість людської істоти всепереможній силі воскреслого Спасителя, народжує християнську надію. Віруюча особа переживає нове створення і народження у Святих Таїнствах Хрещення та Миропомазання і стає новим створінням у Христі, як навчає апостол Павло: «Тому, коли хтось у Христі, той – нове створіння. Старе минуло, настало нове» (II Кор. 5, 17). У таїнстві Отець Небесний через пасхальне таїнство свого Сина силою і діянням Святого Духа вкладає в нутро кожного охрещеного зародок вічного життя, життя Воскреслого. Про цей зародок апостол Петро навчає як про нову красу людини, захovanу всередині людського серця (пор. 3, 3-4). Він [зародок вічного життя] не є нерухомим чи мертвим скарбом, який ми покликани лише зберігати. Християнське життя у вірі є розвитком і щоденним зростанням у новому житті, яке ніхто не зможе відібрати. Тож християнська віра в Бога породжує надію на воскресіння і життя вічне, яка звершується в любові. Ось чому чеснота надії є силою християнського життя, джерелом незламності та стійкості, яке дає змогу перетривати переслідування і терпіння та досягнути нашу остаточну мету – вічне життя в Бозі [11].

ЧЕСНОТА НАДІЇ – СИЛА ХРИСТИЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

21. Змістом християнської надії є очікування повноти Царства Небесного, вже дарованого людині тут, серед життя дочасного. Увесь парадокс цієї надії полягає в тому, що ми очікуємо сповнення, остаточного вияву того, що вже маємо в зародку. Ми надіємося на воскресіння і життя вічне, будучи його причасниками впродовж земного життя. Про це навчає апостол Павло: «А коли ви з Христом воскресли, то шукайте того горішнього, де Христос перебуває, сівши по правиці Бога. Думайте про горішнє, а не про земне. Бо ви померли, і життя ваше поховане з Христом у Бози. Коли ж Христос, ваше життя, з'явиться, тоді й ви з Ним з'явитесь у славі» (Кол. 3. 1-4). Посідання дару воскресіння і життя вічного, який ми отримуємо у Святих Таїнствах Церкви, виявляє непорушну певність християнської надії, яка обов'язково сповниться в житті майбутнього віку. Оце дійсне причастя і передсмак того, на прихід чого в повноті в майбутньому ми надіємося, відрізняє чесноту надії від звичайного людського почуття надії. Останнє веде нас до сподівання на щось непевне, до очікування на сумнівне й таке, що не завжди можливе до здійснення. Натомість християнська надія – завжди певна. Апостол запевняє усіх нас: «Надія ж не засоромить, бо любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний» (Рим. 5, 5-8).

ЧЕСНОТА НАДІЇ – СИЛА ХРИСТИЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

22. Сила християнської надії, яку ми отримали від батьків, була для нас джерелом повсякчасного відродження та невмирущості нашої Церкви й рідного народу. Цю силу ми отримали як дар Хрещення рівноапостольного князя Володимира. Наш Хреститель вклав у саме серце свого народу такий скарб, який став вічним спадком українського Божого народу – Київської Церкви. На цей спадок вказував папа Римський Венедикт XVI у своїй енцикліці «*Spe Salvi*» («Спасенні надією»), розкриваючи сенс спасенної надії за допомогою уривка з Послання до євреїв: «Згадайте перші дні, коли ви, тільки що просвітлені, перенесли терпляче таку велику боротьбу страждань: ви були чи то самі виставлені прилюдно на зневаги та на знущання, чи то ставши спільниками тих, що того зазнали. Ви бо й разом із в'язнями страждали і грабунок вашого майна ви з радістю приймали, знаючи, що маєте багатство краще і постійне» (10. 32–34). Святіший Отець наголошує, що віра дає людині це краще і постійне багатство, яке є не зовнішнім, а внутрішнім, бо міститься всередині її істоти. Цей скарб слугує людині за опору, яка є сильнішою і надійнішою за матеріальні доходи чи земні достатки. Ось чому ранні християни навіть із радістю приймали втрату свого майна, бо їхнього справжнього скарбу неможливо було в них забрати. Така сила християнської надії народжує новий вид свободи: «Виникає нова свобода щодо основи та опори власного життя, яка єдина може забезпечити його справжній сенс. Ця нова свобода – усвідомлення дарованого нам нового наповнення (субстанції) змісту наших учинків – явила себе не тільки в мучеництві, у якому люди протиставляли себе всесиллю ідеології і політичних інститутів та своєю смертю оновлювали світ. Вона явила себе передусім у великих подвигах самозречення, починаючи з ченців старовини... і до людей нашого часу, які в сучасних чернечих інститутах з любові до Христа покинули все, щоб нести людям віру і любов Христа, допомагати тим, хто терпить тілом і душею» [12].

ЧЕСНОТА НАДІЇ – СИЛА ХРИСТИЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

23. У нашій сучасній історії християнська надія виявляє себе в новий, часом навіть героїчний спосіб. Ми є свідками християнської надії, коли бачимо наших новітніх героїв, які в ім'я любові до Бога і Батьківщини щодня йдуть на смерть, – надія тоді має обличчя воїна. Коли бачимо наших лікарів і парамедиків, які не втомлюються щодня лікувати рани нашого народу, хоча знають, що війна завтра може спричинити нові, – надія тут має обличчя медика. Коли бачимо енергетиків і рятувальників, які щодня розбирають завали та працюють, щоб відновити інфраструктуру наших міст і сіл, хоча знають, що завтра, можливо, новий ракетний удар знищить їх працю, – у цьому разі надія приймає їхнє обличчя. Надія приймає обличчя й нашої молоді, яка посеред війни вмє любити, творити нові сім'ї та народжувати дітей, хоча усвідомлює, що належить до покоління, яке частіше буває на похоронах своїх однолітків, ніж на весіллях. Християнська надія є секретом стійкості й непереможності нашого народу, який серед війни вмє ціною власного життя захищати свободу, мріяти про краще майбутнє і будувати вже сьогодні кращий світ для своїх дітей. І джерелом цієї надії є воскреслий Христос, який у цьому царстві смерті вказує нам на джерело вічного життя, яке пульсує в нас.

24. В умовах теперішньої російської агресії, коли багато хто з нас позбувся домовки, утратив близьких або змушений жити під окупацією, набирають особливого значення слова апостола Павла: «Ісус Христос – наша надія» (1 Тим. 1, 1). Християнська надія випереджує страждання чи навіть смерть очікуванням славної участі у Господньому воскресінні: людина вже живе в надії на Христа, який воскрешає померлих. Він є нашою надією, бо Його Пасха не стоїть перед нами як мета, яку ще треба досягти, а залучає нас як подія, що звершується вже сьогодні в нашому житті та нашій історії. На жертві свого Сина Господь вибудував новий порядок для світу: «От, нове творю все» (Одкр. 21, 5). Ми можемо сподіватися, що на жертві нинішніх поколінь українців постане з волі Божої нова Україна, – постане як плід наших спільних зусиль і як звершення нашої надії. Це наше сподівання підживлюють слова пророка, сказані у Старому Завіті: «Так говорить Господь: ... і позбираю їх звідусіль, і приведу їх у їхню землю. Я зроблю з них один народ на Моїй землі... Вони не будуть більш себе сквернити бовванами своїми, гидотами своїми, і всіма гріхами своїми. Я їх вирятую від усіх їхніх відступств, якими вони грішили, і очищу їх і вони будуть моїм народом, а Я – їхнім Богом... там будуть жити вони та їхні діти й діти дітей їх... Я зроблю з ними союз миру; це буде союз вічний з ними. Я їх намножу й поставлю Мою святиню серед них навіки. Житло Моє буде посеред них, і буду Я їхнім Богом, а вони будуть Моїм народом» (Єз. 37. 21-27).

ЮВІЛЕЙ-2025 – НАГОДА ДЛЯ СКРІПЛЕННЯ НАШОЇ НАДІЇ У ГОСПОДІ

25. Ювілейний рік – це для кожного з нас особлива нагода для відновлення стосунків із Богом, примирення з ближніми та самим собою. Ми відновлюємо зв'язок із Богом через покаяння та посилену молитву. «Просіть, і дасться вам; шукайте, і знайдете; стукайте, і відчинять вам», – заохочує наш Спаситель (Мт. 7, 7). Молитва відкриває наші серця для Божої підтримки, зміцнює нас і допомагає нам довіряти Господу. Вона додає нам сил, щоб ми не впадали у відчай, і нагадує про Божу присутність у нашому житті. Праведний митрополит Андрей наголошував родинам: «Ваша домівка є першою і найважливішою школою, де ваші діти мають навчитися любити Бога і людей. Якою буде та школа, таким буде й навчання» [13]. Важливою є не тільки особиста, а спільнотна молитва. Треба по-християнськи виховувати дітей, створювати в сім'ї особливу атмосферу спільної молитви, як до цього закликає наш Синод: «Моліться разом перед святими іконами, святкуйте неділі і свята, беручи участь зі своїми дітьми в парафіяльній Божественній Літургії» [14].

26. Особливою молитовною практикою, корисною для поглиблення стосунків із Богом, є читання і роздуми над Святим Письмом. Актуальним залишається заклик Синоду УГКЦ до вірних нашої Церкви «щоденно читати Боже Слово і роздумувати над ним у парафіяльних спільнотах біблійного апостоляту» [15]. Пам'ятаймо, що «Боже Слово завжди веде до причастя Святих Таїнств і сповнюється в Літургії Христової Церкви» [16]. Тому читати і роздумувати над Словом Божим треба разом Церквою і в Церкві, у душі повчань Святих Отців та в контексті літургійної спадщини.

27. Ювілейний рік також творить для нас особливі можливості відновлення зв'язків із ближніми. «Носіте тягарі один одного й тим робом виконаєте закон Христа», – закликає Апостол народів (Гал. 6, 2). Коли вірні збираються разом, діляться болем і турботами, допомагають одне одному молитвою та словами розради, це укріплює віру і відчуття надії. Спільнота Христова, по суті, є мережею любові та служіння, про що гарно свідчить книга Діяння святих апостолів: «Громада вірних мала одне серце й одну душу, і ні один не називав своїм щось з того, що кому належало, але все в них було спільне» (4, 32). Тому наш Синод повчає: «Як добре, коли є співпраця і солідарність! Ця мережа душ протягом тисячоліть обіймала знедолених, гоїла рани, долала прірви між людьми, підносила тих, хто перебував внизу соціальної драбини, і продовжує це робити донині» [17]. Ми не можемо залишатися байдужими до ситуації в Україні, зважаючи до страждань, спричинених війною. Будьмо світлом для тих, хто сьогодні втратив віру, підтримкою для тих, хто потребує розради, і прикладом для дітей і молоді, які дивляться на нас як на свідків Христа.

ЮВІЛЕЙ-2025 – НАГОДА ДЛЯ СКРІПЛЕННЯ НАШОЇ НАДІЇ У ГОСПОДІ

28. Справжня солідарність полягає в тому, щоб бути готовими підтримати тих, хто поряд, і зробити все можливе, щоб полегшити їхнє становище. За словами апостола Якова, «віра без діл мертва» (2, 26). Через допомогу ближнім ми виявляємо свою християнську сутність. У служінні ближньому через добрі вчинки людина «повертається до правди про себе саму як про улюблену дитину Божу, створену з любові й покликану до любові» [18]. Християнську любов характеризує її конкретність. Як конкретним є кожен наш ближній із його неповторними щоденними потребами і переживаннями, так само конкретно має ставати Божя присутність у наших вчинках милосердя: голодного нагодувати, спраглого напоїти, нагого зодягнути, подорожнього прийняти в дім, хворого й ув'язненого відвідати тощо (пор. Мт. 25, 35-36) [19]. Сьогодні кожен українець в Україні та поза її межами має відчутти обов'язок жертвовно служити пораненим воїнам та сім'ям, які втратили рідних на війні. Ми повинні пам'ятати про тих, хто повернувся з війни і переживає труднощі адаптації до мирного життя, особливо про поранених. Хай наші парафіяльні спільноти стануть місцем, де вони можуть знайти розуміння, допомогу та дружнє середовище. Тільки в єдності та солідарності ми можемо подолати труднощі й стати міцнішими.

ЗАКІНЧЕННЯ

29. Дорогі брати і сестри! Священна історія спасіння, яку ми пізнаємо через Святе Писання та історичні події, демонструє актуальність чесноти надії як передумови для позитивних змін. Від моменту створення світу, незважаючи на різні біди, проблеми та катаклізми, Бог завжди перебуває поруч зі своїм народом, підтримуючи і скеровуючи його стежками свого Провидіння. Надія в Христі (пор. І Тим. 1, 1) – це не лише почуття чи мрія про краще майбутнє. Це жива сила, що спонукає нас до позитивних змін. Це віра в те, що Бог може перетворити страждання на відродження. Це здатність бачити за межами цього світу, за рамками болю і смутку, з якими ми зіштовхуємося сьогодні. Це впевненість у тому, що Христос воскрес і з Ним відродиться кожен, хто покладає на Нього свої сподівання.

30. Хоч ювілейний рік був встановлений для ізраїльського народу, його принципи перейняла Христова Церква, адже, за словами апостола Павло, все, що «було написано давніше, написано нам на науку, щоб ми мали надію через терпеливість й утіху, про які нас Письмо навчає» (Рим. 15, 4). Ювілейний 2025 рік надії – це ще одне нагадування нам про те, що Господь-Еммануїл ніколи не покидає свого народу, що Бог є з нами, і для тих, хто довіряє Йому, немає нічого неможливого. Це особливий час, коли Церква закликає нас до покаянного переосмислення власного життя, повернення до витоків нашої віри, роздумів про те, якими є наші стосунки з Богом і ближніми. Це запрошення до оновлення нашого зв'язку з Господом через поглиблену молитву. Це заохочення до конкретних вчинків любові та милосердя щодо ближніх.

31. Хай цей ювілейний рік стане для нас часом оновлення нашої віри, зміцнення нашої надії та поглиблення нашої любові до Бога і ближніх. Хай він стане для нас часом серйозних роздумів, зважених рішень і благословених дій. Хай він принесе довгоочікуваний мир на нашу землю та допоможе нам відбудувати наше суспільство на засадах справедливості та братерської любові. У цей рік не просто мріймо про краще, а й діймо з любов'ю, підтримуймо тих, хто поруч, живімо в надії та з вірою в те, що з Богом усе можливо. Благословення Господнє хай буде з усіма вами, а Пресвята Богородиця хай і надалі покриває своїм омофором нашу землю та весь наш народ. Амінь.

† СВЯТОСЛАВ

Дано в Києві,
при Патріаршому соборі Воскресіння Христового, у день Святих мучеників
Євстратія, Авксентія, Євгенія, Мардарія й Ореста та Святої мучениці Лукії, діви,
13 грудня 2024 року Божого

Джерело: офіційний сайт УГКЦ
Фото: Google

МАТЕРІАЛИ

- [1] Сповідь, I, 1.
- [2] Булла «*Spes non confundit*» («Надія не засоромить»), 5.
- [3] До упалого Теодора, II.
- [4] Гомілії на Євангелії 2, 17.
- [5] Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 301.
- [6] Великий дар Хрещення, 1.
- [7] Слово про закон і благодать // Золоте слово. Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX–XV століть. – Т. 1. – Київ, 2002. – С. 291.
- [8] Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 745.
- [9] Там само, 746.
- [10] Слово Блаженнішого Любомира, митрополита Києво-Галицького Української Греко-Католицької Церкви, з нагоди започаткування повернення осідку митрополита до Києва «Один Божий народ у краї на Київських горах», 13 квітня 2004 року.
- [11] Пор. Катехизм УГКЦ «Христос – наша Пасха», 840.
- [12] Енцикліка «*Spe Salvi*» («Спасенні надією»), 8.
- [13] Християнська родина, 13.
- [14] Послання Синоду Єпископів УГКЦ до духовенства, монашества і мирян «Боже Слово і катехизація», 12 грудня 2018 року.
- [15] Послання Синоду Єпископів УГКЦ «Євангеліє – сила Бога на спасіння кожному, хто вірує» (Рим. 1, 16), 24 липня 2024 року.
- [16] Там само.
- [17] Посинодальне послання Синоду Єпископів УГКЦ «Надія, до якої нас кличе Господь», 2021 рік, 3.
- [18] Там само, 5.
- [19] Пор. там само.
- На офіційному сайті УГКЦ опубліковано 13 грудня 2024 року Божого.

